

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การก่อตั้งสถาบันอุดมศึกษาระดับมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยจะมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแหล่งการศึกษาวิชาชีพระดับสูง ทั้งนี้ได้หมายความว่า รับผิดชอบเพียงความเจริญก้าวหน้าทางด้านสติปัญญาของนิสิตนักศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรจะรวมทั้งการพัฒนาทางค่านิยม จิตใจ ตลอดจนพัฒนาการทางด้านสังคมอีกด้วย ไพฑูริย์ สันลาภรัตน์ (2520: 11) ความสำคัญเช่นนี้ ประเทศไทยจึงได้มีระบบการฝึกหัดครูมาไม่น้อยกว่า 80 ปีแล้ว โดยที่นักศึกษาทุกคนตระหนักถึงคุณค่าของ "ครู" ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงได้มีการเร่งรัดพัฒนาสถาบันการผลิตครูที่เรียกว่า "วิทยาลัยครู" ขึ้น สถาบันนี้ได้มีการเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว และส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ในส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองนักเรียนในชนบทซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลางที่สามารถจะให้บุตรหลานของตนเข้าเรียนได้ ดังนั้นเมื่อรัฐบาลเปิดโอกาสให้วิทยาลัยครูต่าง ๆ จัดสอนทั้งภาคปกติและภาคสมทบ จึงได้มีผู้สมัครเข้าเรียนเป็นจำนวนมากจนเกิดเป็นปัญหาสำคัญคือ ผู้ที่เรียนสำเร็จการศึกษาออกมาแล้วมีจำนวนมากจนหางานทำไม่ได้ ประกอบกับผู้ที่ได้งานทำแล้วยังถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าค่างคุณภาพ ในที่สุดวิทยาลัยต้องล้มเลิกนโยบายรับนักศึกษาภาคสมทบ และลดจำนวนนักศึกษาภาคปกติลง การดำเนินการลดจำนวนนักศึกษาลงทั้ง ๆ ที่มีทรัพยากรที่มีคุณค่าทางการศึกษาลง เช่นนี้เป็นประเด็นสำคัญที่นักการศึกษาในปัจจุบันได้นำมาวิพากษ์วิจารณ์หลายกรณี จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาเกี่ยวกับสภาพของวิทยาลัยครู บทนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง โดยอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

1. สถาบันอุดมศึกษา
2. บทบาทและหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา
3. รูปแบบของสถาบันอุดมศึกษา
4. สถาบันการฝึกหัดครู

5. วิทยาดัชฎ

6. เอกสารและข้อมูลวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษา เป็นกิจการที่มีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของชาติไม่เฉพาะในด้านการศึกษาเท่านั้น แต่ยังมีผลโดยตรงต่อการพัฒนา เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศอีกด้วย เพราะสถาบันอุดมศึกษา เป็นแหล่งผลิตนักศึกษา เพื่อออกไปปฏิบัติงานตามสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ในระดับผู้นำราชการ หรือหัวหน้างาน จะเห็นได้ว่าความก้าวหน้าของประเทศชาติ จะเป็นไปได้มากเพียงใดย่อมต้องอาศัยสถาบันอุดมศึกษา เป็นสำคัญอย่างหนึ่ง

ความหมายของสถาบันอุดมศึกษา

วิจิตร ศรีสอน (2518: 7) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไปแล้วถือว่า อุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาระยะที่สาม (Tertiary Education) คือ เป็นการศึกษที่จัดหลังจากมัธยมศึกษา (Post Secondary Education) ซึ่งหมายถึง การจัดการศึกษาหลังจากมัธยมศึกษาไปแล้ว คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ระดับปริญญาตรี และระดับสูงกว่าปริญญาตรี

ไพฑูย์ สีนลารัตน์ (2524: 8) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นการจัดการศึกษาให้แก่คนที่มัวัยกำลังจะเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นผู้ใหญ่แล้ว

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาระดับสูงที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความเพียบพร้อมไปด้วยสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมและจริยธรรมเพื่ออำนวยความสะดวกต่อส่วนรวมและส่วนตน ในการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข

ความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา

เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาดำเนินไปได้ด้วยความสำเร็จหรือจึงจำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของผลการศึกษาในระดับนี้เอาไว้ด้วย ดังเช่น

คณะกรรมการการอุดมศึกษาของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาได้เสนอไว้
ดังนี้

1. มุ่งพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพื่อความก้าวหน้า
ของมนุษยชาติ

2. ผลักกำลังคนด้านวิชาชีพชั้นสูง เพื่อพัฒนาสังคม

3. เป็นศูนย์กลางการศึกษา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

4. รักษาและทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมของชาติ

5. ช่วยพัฒนาบุคคลใหม่ ศิลปกรรม จริยธรรม เพื่อให้การดำรงชีวิตอย่างมี
คุณค่าและช่วยเหลือสังคมที่เป็นสมาชิก

จึงอาจกล่าวได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันทางวิชาการชั้นสูง มีจุดมุ่งหมาย
ในการสร้างสรรค์และจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ และมุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรม
จริยธรรม มีความรู้ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอันมีค่าแก่บุคคล
สังคม และประเทศชาติ

บทบาทและหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา

นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาไว้
ดังนี้

สีปพนนท์ เกตุทัต (2517: 62-63) ได้สรุปหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาโดยยึด
หลักความเป็นเลิศทางวิชาการว่าต้องทำหน้าที่ 4 ประการ คือ

1. ให้การศึกษาระดับชั้นสูง เพื่อให้นักศึกษาได้ยึดประกอบสัมมาอาชีวะโดยสอดคล้อง
กับแผนพัฒนาประเทศ

2. ให้การศึกษาในค่านิยมคุณธรรม คือ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และ
มนุษยศาสตร์ อันเป็นมรดกวัฒนธรรม ศิลปะและวิทยาการ เพื่อให้นักศึกษาเป็นผู้รอบรู้ กว้างขวาง

3. ให้มีการวิจัย เสาะแสวงหาความรู้ใหม่ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้
การค้นคว้า มุ่งให้นักศึกษาเป็นผู้มีความคิดวินิจฉัย สร้างสรรค์ และจินตนาการ

4. ถาพทอดความรู้และวัฒนธรรมไปยังท้องถิ่นและประเทศ ปลูกฝังและถาพทอดมาตรฐานความเป็นพลเมืองดีไท่แก่นักศึกษา

ป๋วย อึ้งภาภณ (2517: 52-54) เห็นวาทกรจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาควร เน้นความมุ่งหมายคานความมีปัญญาธิรอบรู้ คือ จะกล่าวรู้ทั้งทางโลก และทางธรรม และความรู้ที่ทันเหตุการณ์และนำหนา เหตุการณ์

วิจิตร ศรีสอาน (2518: 10-11) กล่าววาทความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาเปลี่ยนแปลงไปคานกาลสมัยแลสภาพของสังคม ความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาที่มีลักษณะเป็นสากล ประมวลไ้ 3 ประการคือ

1. มุ่งที่บุกเบิก แสงทหา บำรุงรักษา และถาพทอดความรู้ เพื่อสร้างสรรคัจริยโลงความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ บุกเบิกเพื่อไปคานพบสิ่งที่ยังไม่พบ แสงทหาอาจจะแสงทหาสิ่งที่มีอยู่แล้วเพื่อไ้ทันสมัยอยู่เสมอ บำรุงรักษา ความรู้ที่ค้ที่มีอยู่แล้ว และถาพทอดไปยังผู้ที่ยังไม่รู้

2. ใช้ความรู้ไ้เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยถือวาทสถาบันอุดมศึกษา เป็นแหล่งวิทยาการชั้นสูงที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ชาติ และสนองความต้องการของประเทศชาติ

3. ทำนุบำรุง ส่งเสริมคิลปวัฒนธรรม สถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษาคือ สถาบันทางวัฒนธรรมที่มีหนาที่จ้จะต้องทำนุบำรุง ส่งเสริมให้ใหญ่ไ้อยู่ในสถาบันไ้เป็นผู้ที่มีวัฒนธรรมที่ถูกต้องเหมาะสม

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (2518: 158) ไ้เสนอภารกิจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาไว้ดังนี้ คือ

1. การสอน เพื่อผลิตบุคคลที่มีคุณสมบัติคานความมุ่งหมายออกไปรับใช้สังคม

2. การวิจัยคณา เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และการประยุกต์ผลงานวิจัยคณา เพื่อช่วยแก้ปัญหาคานต่าง ๆ

3. การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปคานต่าง ๆ

4. การคานเงินกิจกรรมคานคิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างเสริมรสนิยมและคานนิยมทาง

สุนทรียภาพและจริยธรรมในหมู่นักศึกษาและประชาชน

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาระดับที่ไม่ประสาทรปริญญา ควร เน้นภารกิจด้านการสอนและ
บริการทางวิชาการแก่ชุมชนตามความต้องการ ของท้องถิ่นเป็นหลัก ส่วนภารกิจทางด้านการ
วิจัยนั้น ควรทำในลักษณะการทดลองค้นคว้า เพื่อนำผลไปใช้ด้านการสอนและบริการทางวิชาการ
แก่สังคมเป็นสำคัญ

ปฏิญญา สาทร (2521: 318) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา
ระดับอุดมศึกษาไว้ว่า เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความเจริญของสังคมทางสติปัญญาและความ
คิด เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ มุ่งสร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูง
เพื่อพัฒนาประเทศและมุ่งพัฒนาคน ให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้และความเข้าใจ
ศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ

ประกอบ คูปรัตน์ (2524: 5-6) กล่าวถึงหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาไว้ดังนี้
คือ

1. ผลิตบัณฑิต
2. วิจัย
3. บริการชุมชนนอกรัฐ บริการชุมชนในรัฐ

จึงอาจกล่าวสรุปไว้ว่า บทบาทและหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาควร เน้นการศึกษา เพื่อ
พัฒนากำลังคนควบคู่ไปกับการ ศึกษา เพื่อพัฒนาความเป็นคน เพื่อสร้างสรรค์และจรรโลงความ
ก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อสถาบันอุดมศึกษาจะได้ใช้ความเป็นเลิศทางวิชาการพัฒนาบุคคล และ
ให้บริการทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ของสังคมและมนุษยชาติ

รูปแบบของสถาบันอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไปแล้วถือว่า อุดมศึกษาเป็นการจัดการ
ศึกษาระยะที่สาม (Tertiary Education) คือ เป็นการ ศึกษาที่จัดหลังจาก ระดับมัธยมศึกษา
(Post:Secondary Education) ซึ่งหมายถึงการจัดการ ศึกษาหลังจากมัธยมศึกษาไปแล้ว
คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ระดับปริญญาตรีและระดับสูงกว่าปริญญา (วิจิตร หรือสถาน
2518: 7) ลักษณะการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึง เป็นการศึกษาวิชาชีพชั้นสูงและ
เป็นการศึกษาวิจัยในมหาวิทยาลัย วิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาชั้นสูง

รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ

สถาบันการศึกษาที่ทำการสอนในระดับอุดมศึกษาแบ่งออกได้หลายกลุ่ม (Sectors) โดยพิจารณาถือกันตามระบบการศึกษาของแต่ละประเทศ ได้ดังนี้

ประเทศอังกฤษ แบ่งการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็น 3 กลุ่ม คือ (อนันต์ ศรีโสภณ 2522: 14)

1. กลุ่มมหาวิทยาลัย
2. กลุ่มวิทยาลัยครูหรือวิทยาลัยวิชาการศึกษา
3. กลุ่มสถาบันเทคโนโลยี

ประเทศเยอรมัน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ (อนันต์ ศรีโสภณ 2522: 14)

1. กลุ่มมหาวิทยาลัย
2. กลุ่มโรงเรียนเทคนิค
3. กลุ่มสถาบันวิชาชีพเฉพาะอย่าง

ประเทศรัสเซีย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ (ประกอบ คูปรัตน์ 2524:

23)

1. ประเภทมหาวิทยาลัย (University) ซึ่งเป็นลักษณะเก่าแก่ที่สุดมีหน้าที่ฝึกอบรม นักวิจัยและนักอาจารย์ทางค่านิยม สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์
2. ประเภทโพลีเทคนิค (Polytechnical Institutes) สอนทางด้านสาขาต่าง ๆ ซึ่งมีสภาพคล้าย ๆ มหาวิทยาลัยทางเทคนิค (Technical Universities)
3. สถาบันเฉพาะประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีอาชีพทางครูศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ เกษตรศาสตร์

ประเทศอเมริกา แบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ (ประกอบ คูปรัตน์ 2524:

24)

1. สถาบันเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงมาเป็นเวลานาน และมีคุณภาพสูง (Ivy League)
2. สถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่และซับซ้อนที่เป็นของรัฐ (State Multiversities) มีกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ครอบคลุมกว้างขวาง

3. สถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่ของเอกชน (Private Multiversities)
4. มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยของรัฐในระดับรองลงมา
5. สถาบันการศึกษาของเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นศาสนาที่ไม่มีชื่อเสียงมากนัก
6. วิทยาลัยชุมชน หรือยุววิทยาลัย (Junior Colleges)

รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย สถาบันอุดมศึกษาได้แบ่งแยกเป็นหลายประเภทเช่นกัน
ทบวงมหาวิทยาลัยได้แบ่งสถาบันอุดมศึกษาเป็น 3 ประเภทคือ (สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ 2522: 45)

1. มหาวิทยาลัย สถาบัน และวิทยาลัยเอกชนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
2. วิทยาลัยวิชาชีพ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
3. สถาบันวิชาชีพเฉพาะสังกัดกระทรวงและหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ

ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2522: 8) ได้แบ่งสถาบัน
อุดมศึกษาออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. มหาวิทยาลัย
2. วิทยาลัยเอกชน
3. วิทยาลัยของรัฐ และสถาบันวิชาชีพเฉพาะของรัฐ
4. สถาบันวิชาชีพเฉพาะของเอกชน

ดังนั้นถ้าหากพิจารณาแบ่งกลุ่มของสถาบันอุดมศึกษาตามแหล่งควบคุมแล้วสรุปได้
ว่าสถาบันอุดมศึกษาแบ่งได้ 4 ประเภท คือ

1. มหาวิทยาลัย
2. สถาบันการศึกษาวิชาชีพชั้นสูง เฉพาะอย่าง
3. วิทยาลัยเอกชน
4. วิทยาลัยของรัฐ

ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวต่างก็ทำหน้าที่ในการให้การศึกษา
เฉพาะตามลักษณะของสถาบัน เช่น มหาวิทยาลัยก็อาจเปิดสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึง

บัณฑิตศึกษา เปิดกว้างหลายสาขาวิชา สถาบันวิชาชีพเฉพาะอย่าง เปิดเฉพาะวิชา เฉพาะ
อย่าง เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแบบจะมีลักษณะและวัตถุประสงค์
ในการดำเนินงานและการกิจที่แตกต่างกันออกไป (ประกอบ ศุภรัตน์ 2524: 25)

สถาบันการฝึกหัดครู

สถาบันการฝึกหัดครู หมายถึง สถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ผลิตครูในปัจจุบันการจัด
การฝึกหัดครูกระจายอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน หลายสถาบัน หลายสถาน
ศึกษา รวมทั้งสิ้น 90 แห่ง ทำหน้าที่จัดการศึกษาฝึกหัดครูแตกต่างกันหลายระดับ ดังนี้ คือ
มหาวิทยาลัย วิทยาลัยครู วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์และวิทยาลัยช่างศิลป์
วิทยาลัยอาชีวศึกษา และวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

ความมุ่งหมายของสถาบันฝึกหัดครู

ในฐานะที่การฝึกหัดครู เป็นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งฉะนั้น
แม้ว่าความมุ่งหมายในการฝึกหัดครูจะมีลักษณะเฉพาะตามศาสตร์แห่งวิชาชีพ แต่ก็ย่อมไม่ผิดแผก
ไปจากความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ มากนัก (ธีระ สุมิตร
2519: 76-77) จึงเสนอความมุ่งหมายของการฝึกหัดครูไว้กว้าง ๆ 3 ประการ คือ

1. ควร เป็นการศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความสามารถแก่บุคคล เพื่อที่จะคิดด้วย
เหตุด้วยผล
2. ควร เป็นการศึกษา เพื่อเตรียมบุคคล ให้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคม
ที่ดีที่เขาอยู่
3. ควร เป็นการศึกษา เพื่อเตรียมบุคคลให้พัฒนาการทางทักษะ ทักษะและค่านิยม
ที่จะนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีและเหมาะสมในสังคม

จอห์นสัน (Johnson 1972: 7) มีความเห็นว่าการกำหนดความมุ่งหมาย
ของการฝึกหัดครูไว้รวม ๆ เช่นเดียวกับความมุ่งหมายวิชาชีพอื่น ๆ ทั่วไป จะทำให้การฝึกหัด
ครูไม่มีแนวทางที่กระจ่างชัด จึงได้เสนอความมุ่งหมายเฉพาะขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพ

(Generic Competency) สำหรับการ เป็นครูอย่างแท้จริง ความมุ่งหมายของการฝึกหัดครูในทัศนะของจอห์นสัน (Johnson) แบ่ง เป็น 3 หัวข้อใหญ่ คือ

1. การฝึกหัดครูจะต้อง เป็นการ เตรียมครู เพื่อออกไปทำการสอน เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดความสำนึกในการมีส่วนร่วมในสังคมและวัฒนธรรม
2. การฝึกหัดครูจะต้องมุ่งพัฒนาบุคคลให้สามารถทำการสอนในแบบเฉพาะตัวอย่างมีประสิทธิภาพ
3. การฝึกหัดครูต้องมุ่ง เตรียมครู สำหรับสอนเด็กให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนและต่อกระบวนการเรียนการสอน

ส่วนเดโช (Dasoi 1971: 80-81) ไม่นับของความมุ่งหมายการผลิตครู เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพเฉพาะเท่านั้น แต่การผลิตครูนั้นจะต้องคำนึงถึงสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นประการสำคัญ ความมุ่งหมายของการฝึกหัดครูในทัศนะของเดโชคือ

1. การผลิตครู เพื่อ เป็นครู ศิลปศาสตร์
2. การผลิตครูจะต้อง สอดคล้องกับความต้องการ ของสังคม
3. ผู้ที่จะเป็นครูต้องสนใจสื่อมวลชน และสามารถ ใช้เทคโนโลยีในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
4. ควรมุ่ง เน้นให้ผู้ที่จะเป็นครูมีความคิดแบบวิทยาศาสตร์
5. จะต้องสร้างนิสัยใฝ่รู้แก่ผู้เป็นครู
6. ผู้ที่จะเป็นครูสามารถทำการวิจัย วิเคราะห์หลักสูตรและระบบการเรียนการสอนได้

จากข้อเสนอของนักการศึกษาดังกล่าวจึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า ความมุ่งหมายของการฝึกหัดครู คือ การเตรียมบุคคลผู้เป็นครู โดยการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความสามารถในการปฏิบัติตนให้เกิดความรู้มีคุณธรรม เพื่อช่วยพัฒนาสังคมโดยส่วนรวม ลักษณะเหล่านี้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการฝึกหัดครูในปัจจุบันไว้อย่างสอดคล้องกับนักการศึกษาดังกล่าว ดังนี้ คือ

การฝึกหัดครู เป็นการ ศึกษาที่มุ่งสร้างครูให้สามารถปฏิบัติตนและทำหน้าที่เป็นผู้
ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการ โดยรอบคอบขึ้นในตัวผู้เรียน เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ จริยธรรมใน
ระดับที่วิญญูชนจะพึงปฏิบัติได้และมีลักษณะที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยและกระบวนการปกครอง
แบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
ทั้งในแง่บุคลิกภาพทั่วไป ความสัมพันธ์ต่อศิษย์ และบทบาทต่อสังคม

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520: 9)

ส่วนหลักสูตรการฝึกหัดครู พ.ศ. 2519 ของสภากการฝึกหัดครู (กรมการฝึกหัด
ครู 2519: 2) ได้กำหนดความมุ่งหมายในการผลิตครูไว้ 11 ประการ คือ

1. ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และความรับผิดชอบในหน้าที่ของครู
มีวิญญูชนของความเป็นครู มีความรักและศรัทธาในอาชีพ
2. ให้เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ จริยธรรม ในบทบาทสังคมยอมรับทั่วไป
3. ให้เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่สุจริต ชยัน อุดมกน ประหยัดและรู้จักคุณค่าของสัมมาอาชีพ
4. ให้เป็นผู้ใฝ่หาความรู้อยู่เป็นนิจ คิดสร้างสรรค์ ตระหนักในปัญหาของสังคม
ตลอดจนมีทักษะและวิจารณาญาณในการแก้ปัญหา
5. ให้เป็นผู้มีสุขนิสัยที่ส่งเสริมสุขภาพทางกายและใจ ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม
6. ให้เป็นผู้มีนิสัยในการทำงานอย่างมีหลักสามัคคีธรรม ความซื่อสัตย์ ปัญหาธรรม
และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
7. ให้เป็นผู้มีความมั่นคงในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
8. ให้เป็นผู้มีความเข้าใจ มีการปฏิบัติ และมีทัศนคติที่ถูกต้องเหมาะสมเกี่ยวกับ
สภาพการณบ้านเมือง การปกครอง ตลอดจนการดำเนินชีวิตในระบอบประชาธิปไตย
9. ให้เป็นผู้เห็นคุณค่าในเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ และส่งเสริมความ
เข้าใจอันดีในวัฒนธรรมของชนหมู่อื่น และชาติอื่น
10. ให้เป็นผู้รู้จักรักษาคุณลักษณะระหว่างธรรมชาติและควมก้าวหน้าทางวิทยา-
ศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งจะต้องไม่เห็นแก่ความเจริญทางวัตถุเกินกว่าทางคุณธรรม
11. ให้เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและทัศนคติที่เอื้ออำนวยต่อการ
พัฒนาท้องถิ่น และสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านการเศรษฐกิจ และทางสังคม

จึงเห็นได้ว่าความมุ่งหมายของการฝึกหัดครูไทย ทั้งที่มาจากแผนการศึกษาแห่งชาติ หรือมาจากสภาการฝึกหัดครู ต่างมุ่งเน้นความมุ่งหมายเฉพาะงานด้านการสอน ซึ่งเป็นเหตุให้สถาบันการฝึกหัดครู เกิดปัญหาในก้นความมั่นคงของสถานภาพ ทั้งนี้เพราะสถาบันการฝึกหัดครู เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่สามารถทำภารกิจอย่างอื่นที่นอกเหนือจากการสอนได้อีก เช่น งานวิจัย การทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริการทางวิชาการแก่ชุมชน ซึ่งงานเหล่านี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาประเทศไทย

หน้าที่ของสถาบันฝึกหัดครู

จากผลการสัมมนา เรื่อง แนวโน้มของการฝึกหัดครู ได้สรุปเกี่ยวกับการบริหาร และการวางแผนการฝึกหัดครูไว้ว่า "ควรกำหนดให้การฝึกหัดครู เป็นการศึกษาระดับอุดมศึกษาคตามแนวทางที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520: 7) สถาบันฝึกหัดครูส่วนใหญ่ในปัจจุบันล้วนเป็นสถาบันระดับอุดมศึกษา ซึ่งจะต้องมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง เกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสถาบันฝึกหัดครู ไว้ดังนี้

เจริญผล สุวรรณโชติ (2524: 21-30) ให้ความเห็นว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการฝึกหัดครู คือ

1. เพื่อเตรียมคนออกไปเป็นครู หรือนักการศึกษา
2. เพื่อการส่งเสริมวิทยฐานะของครู หรือนักการศึกษา
3. เพื่ออบรมครูหรือนักการศึกษา

ภิญโญ สดขร (2516: 37-43) ได้กล่าวไว้ว่า การฝึกหัดครูในปัจจุบันถือว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษา ในการบริหารงานจะต้องฝึกแนวความคิดของการอุดมศึกษาที่ไว้ความบทบาทและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ในการสอน การสอนในระดับอุดมศึกษควรเป็นสองทาง คือ อาจารย์เป็นผู้ให้นักศึกษาและนักศึกษาให้กลับกับอาจารย์ด้วย หมายความว่าทั้งอาจารย์และนักศึกษา เรือนด้วยกัน

2. หน้าที่ในการวิจัยหรือค้นคว้าความรู้ใหม่ โดยเฉพาะอาจารย์ในวิทยาลัยครู จะต้องค้นคว้า วิจัย เขียนตำรา และทำกันอย่างกว้างขวาง

3. หน้าที่บริการสังคม เป็นบริการทางวิชาการให้กับชุมชน วิทยาลัยครูอาจสร้างตนเองให้เป็นวิทยาลัยชาวบ้าน เพื่อบริการให้กับชุมชนโดยไม่จำเป็นต้องคิดเรื่องประกาศนียบัตรที่จะต้องมอบให้ บริการที่น่าจะจัดได้แก่ เรื่องที่เกี่ยวกับการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ การเกษตร วิชาชีพและเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม และชีวิตครอบครัว

สวัสดี ทรัพย์จำนงค์ (2524: 6-7) กล่าวว่า การจัดการศึกษาไม่ว่าประเทศใดก็ตาม บ่มจิตตามความเชื่อ (Basic Assumption) ของคนในประเทศนั้น ดังนั้นหน้าที่ในการจัดการศึกษาก็จัดการศึกษาโดยยึดความเชื่อ สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษา เพื่อพัฒนาประเทศ
2. การศึกษา เพื่อความอยู่รอดของประเทศ
3. การศึกษา เพื่อพัฒนาชีวิตแต่ละสังคม
4. การศึกษา เพื่อพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม
5. การศึกษา เพื่อพัฒนาการผลิต
6. การศึกษา เพื่อการบริโภค
7. การศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชน
8. การศึกษา เพื่ออิสรภาพ
9. การศึกษา เพื่อสันติภาพ
10. การศึกษา เพื่อความรัก
11. การศึกษา เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ
12. การศึกษา เพื่อพึ่งตนเอง

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าว พอดีสรุปบทบาทหน้าที่ของสถาบันฝึกหัดครู

ได้ 5 ประการ คือ

1. ผลิตครู หรือนักศึกษา
2. ทดลอง ค้นคว้า วิจัย

3. ฝึกอบรม และบุคลากรทางการศึกษาประจำการ
4. เพื่อส่งเสริมและทำนุบำรุงวัฒนธรรม
5. ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

วิทยาลัยครู

วิทยาลัยครู เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งทั้งนี้เพราะวิทยาลัยครู เปิดรับสมัครนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งถือว่าเป็นผู้สำเร็จระดับมัธยมศึกษาโดยสมบูรณ์เข้าศึกษาต่อ ดังนั้นวิทยาลัยครูจึงจัดเป็นสถาบันอุดมศึกษาสถาบันหนึ่ง เพราะคำว่า อุดมศึกษา (Higher Education) หมายถึง การจัดการเรียนการสอนในระดับเหนือมัธยมศึกษา (วิจารณ์ ศรีสุวาน 2518: 1)

วิวัฒนาการของวิทยาลัยครู

ภายหลังการตั้งกรมศึกษาธิการในปี พ.ศ. 2430 ได้เพียง 1 ปี ได้มีการเปลี่ยนแปลงหนังสือแบบเรียนตามแบบเรียนหลวง 6 เล่ม ของพระยาศรีสุนทรโวหารมาใช้แบบเรียนเร็ว เพื่อเร่งให้เด็กเรียนจบเร็วขึ้นจะได้ทันเข้ารับราชการครู อีกประการหนึ่งได้เปลี่ยนแปลงการสอบไล่เป็นปีละ 2 ครั้ง สภาพการณ์เช่นนี้ครูมีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวเข้ากับหลักสูตรใหม่ที่มีระบบการเรียนการสอนที่ยากกว่าเดิม โดยเข้ารับการฝึกอบรม จึงได้มีการตั้งสถาบันฝึกหัดครูขึ้นในวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2435 เรียกว่า "โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์" ชั้น ณ. โรงเรียนเด็ก ถนนบำรุงเมือง (โรงเรียนสายสวัสดิ์สมุทรการ หรือ โรงเรียนเบญจรมหาธาตุพิเศษในสมัยต่อมา) มี นาย เอช กรีนรอด ชาวอังกฤษ เป็นอาจารย์ใหญ่ มีนักเรียนกลุ่มแรกเพียง 3 คน คือ นายณกัญ วิเศษกุล(พระยาสุรินทราชา) นายบุญรอด เศรษฐบุตร (พระยาภิรมย์ภักดี) และนายลุ่ม เมื่อเรียนได้เพียงปีเดียว นายบุญรอด และนายลุ่มลาออกปีต่อมา ได้มีผู้เข้าเรียนอีก 3 คน คือ นายสนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) นายสศ ผลพันธิน (หลวงสังฆวิทย์สุทธี) และนายเขม ผลพันธิน (พระยาโสภาทักกิจ) จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2439 จึงมีนักเรียนเพิ่มเป็น 26 คน โดยมีโรงเรียนสายสวัสดิ์ เป็นโรงเรียนฝึกหัดสอน

หลักสูตรฝึกหัดครูในระยะแรก ส่วนใหญ่จะเน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี โดยเฉพาะในระดัبيقูมูลและครูประถมจะมีรายละเอียดอันยอให้ความรู้ด้านวิชาสามัญ เช่น วิชาหนังสือเล่าใจความของเรื่องที้อ่าน อ่านหนังสือได้และอ่านคังเสียงชัดเจนนานาทักนักเรียน 50 คน ได้ยินทัวถึง นอกจากนี้เป็นวิชาเลข บัญชี ภาษา และธรรมจวิทยา ไม่นันการฝึกหัดบุคคลิกภาพและความสามารถของครู สำหรับครูระดับชั้นมัธยม ใช้เวลาเรียน 2 ปี มุ่งสร้างครูที่มีคุณลักษณะทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งให้สามารถปฏิบัติงานในระบบราชการได้

หลังจากตั้งสถาบันฝึกหัดครูครั้งแรกได้ประมาณ 18 ปี หลักสูตรมาตรฐานสำหรับการฝึกหัดครูไทยในระยะเริ่มต้นทีได้กำหนดไว้ก็สามารถครอบคลุมไปถึงครูประจำการให้ทดสอบเพื่อเทียบหรือเพิ่มวุฒิได้ นับว่าเป็นการพัฒนาหลักสูตรการฝึกหัดครูในกานการยกระดับมาตรฐานความรู้ของครูอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมการศึกษาของฝ่ายหญิงโดยการเปิดโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ฝ่ายสตรีขึ้นเป็นแห่งแรกทีในกรุงเทพฯ ณ โรงเรียนเบญจมราชูชาติ และกระทรวงธรรมการได้แจ้งความประสงค์ไปยังมณฑลต่าง ๆ ให้เลือกเด็กหญิงทีมีความรู้สูงในทีนั้นและสมัครจะเรียนวิชาครู ส่งเข้ามาฝึกหัดครูในโรงเรียนนี้ ต่อมาได้มีการกำหนดคุณสมบัติของนักเรียนฝึกหัดครูเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2456 กล่าวคือผู้ที่จะเป็นนักเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงจะต้องจบชั้นมัธยมปีที่ 3 หากค่าก่าวนั้นต้องขออนุญาตเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะการฝึกหัดครูตามทัวเมืองไม่ไ้กว้างระเบียบไว้เป็นหลักฐาน แม้แต่การเลือกสรรผู้ทีจะมาเป็นนักเรียนฝึกหัดครู แต่อย่างไรก็ตามการขยายตัวของการฝึกหัดครูในส่วนภูมิภาคได้ช่วยให้การศึกษาขยายตัวอย่างรวดเร็ว จึงไม่จำเป็นต้องรอส่งครูเข้ามาศึกษาในกรุงเทพฯ 2 ปี ละ 2 คน อีกแล้ว

เมื่อมีการขยายสถาบันฝึกหัดครูระดับต้น คือ ฝึกหัดครูมูลทั้งในเมืองหลวงและตามมณฑลแล้ว ก็ได้วางมาตรฐานสำหรับการจัดการฝึกหัดครูเฉพาะวิชาพิเศษขึ้น ซึ่งล้วนเป็นวิชาทีเกี่ยวข้องกับสภาพพื้นฐานของการปกครองอาธัฟส่วนใหญ่ของคนไทย เช่น ฝึกหัดครูกสิกรรม ฝึกหัดครูวาดเขียน ฝึกหัดครูจักสาน ฝึกหัดครูพลศึกษา ขึ้นโดยมีระเบียบการกรมศึกษาธิการว่าด้วยการรับนักเรียนเข้าเรียนการฝึกหัดครูสาขานั้น ๆ แต่เมื่อเริ่มตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทีได้โอนโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ไปเป็นแผนก ครูบัณฑิตช่วย การฝึกหัดครูก็เริ่ม

กระจัดกระจายอยู่ในความรับผิดชอบของหลายฝ่าย ต่อมาเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เสนาบดีกระทรวงธรรมการ ได้พยายามร่วมร่วมนการฝึกหัดครู เข้ามาอยู่ในการจัดการของหน่วยงานการศึกษาหน่วยเดียวกันแต่ก็ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร และสมัยต่อมา การฝึกหัดครูได้อยู่ในสังกัดกรมวิชาการบ้างกรมสามัญบ้าง โรงเรียนฝึกหัดครูหลายแห่งถูกโอนไปให้กรมพลศึกษา กรมอาชีวศึกษา โดยตรงบ้าง

ดังนั้นในวันที่ 29 กันยายน 2487 ทางราชการจึงได้จัดตั้งกรมการฝึกหัดครูขึ้น เพื่อที่จะรวมการฝึกหัดครูที่จัดขึ้นในกรมอื่น ๆ ในเวลานั้นเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นการประหยัดและมีประสิทธิภาพที่จะปรับปรุงครูให้ปริมาณและคุณภาพสูงขึ้น (ศึกษาศึกษา, ม.ป.ป. 102-773) ปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 ให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาระดับปริญญาตรี และผลิตครูระดับปริญญาตรี ทำการวิจัย ส่งเสริมวิชาชีพ และวิद्यฐานะครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่บริหารทางการศึกษา ทำนุบำรุงวัฒนธรรมและให้บริการแก่สังคม (ราชกิจจานุเบกษา 2518 23-43)

บทบาทและหน้าที่ของวิทยาลัยครู

การจัดการศึกษาฝึกหัดครูในปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงานด้วยกันทั้งที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย อันได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ อันได้แก่ กรมพลศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา กรมศิลปากร คือวิทยาลัยนาฏศิลป์และช่างศิลป์ ซึ่งนอกจากจะมุ่งผลิตศิลปินและช่างศิลป์แล้วในหลักสูตรการสอนในปัจจุบันยังมีวิชาครู เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถออกไปเป็นครูนาฏศิลป์คนตรี และครูช่างศิลป์ได้ด้วย นอกจากนี้หน่วยงานผลิตครูดังกล่าวข้างต้นแล้วก็มีหน่วยงานหลักที่สำคัญในการผลิตครู คือ กรมการฝึกหัดครู ซึ่งมีวิทยาลัยครูทั้งสิ้น 36 แห่งทั่วประเทศได้มีการเปิดสอนสาขาวิชาต่าง ๆ ถึง 27 สาขาวิชา ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว และสถาบันผลิตครูนั้นนอกจากจะมีหน้าที่หลักในการผลิตครูแล้ว ยังมีหน้าที่อื่น ๆ ที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการผลิตครูคือ การศึกษา ค้นคว้า วิจัย การให้บริการทางวิชาการ การส่งเสริม เผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ

หน้าที่และความรับผิดชอบของกรรมการฝึกหัดครู

เมื่อพิจารณาถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของกรรมการฝึกหัดครูแล้วปรากฏว่า กรรมการฝึกหัดครูมีหน้าที่หลัก ซึ่งระบุไว้ในระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน 5 ประการด้วยกัน คือ

1. ทำหน้าที่ผลิตครูให้โรงเรียน และสถานศึกษาทั่วราชอาณาจักร
2. อบรมครูที่ขาดวิทยฐานะทางครู
3. ส่งเสริมการอบรมครูประจำการ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ
4. ทำการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการฝึกหัดครูตามนโยบายของรัฐบาล และ

กระทรวงศึกษาธิการ

5. ผลิตตำราประกอบการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์แก่การศึกษา โดยส่วนรวมข้างต้นแล้ว ยังมีหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 ซึ่งเป็นหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมดูแล และอำนวยความสะดวกในการดำเนินการของวิทยาลัยครู ในสังกัด สรุปได้ดังนี้ คือ

1. ดูแลกิจกรรมทั่วไปของวิทยาลัยครู
2. จัดการประชุมสภากรรมการฝึกหัดครู
3. ดำเนินการออกข้อบังคับ และวางระเบียบของวิทยาลัยครู ตลอดจนกำหนดคุณสมบัติ และพื้นความรู้ของผู้มีสิทธิเข้าศึกษาในวิทยาลัยครู และวางระเบียบการบริหารงานในวิทยาลัยครู

ครูให้เจริญยิ่งขึ้น

4. เสนอหลักสูตรต่าง ๆ ต่อสภากรรมการฝึกหัดครู
5. ดำเนินการหาวิธีการอันจะบังการศึกษารอบรมและวิจัยของวิทยาลัย

สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของสภา

6. ขออนุมัติสภาในการให้ปริญญาอนุปริญญา และประกาศนียบัตรแก่ผู้

7. ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งอบรม และเลิกคณะวิชาและภาควิชา

8. ให้ความเห็นเกี่ยวกับการฝึกหัดครู และปัญหาการศึกษาอื่น ๆ

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ หรือ

9. คำเนิกรในการจัดตั้งวิทยาลัยครูและยกฐานะสถาบันฝึกหัดครู
10. คำเนิกรแต่งตั้ง โยภักษ์ และถอดถอนอธิการ รองอธิการ หัวหน้าสำนักงานอธิการและรองหัวหน้าสำนักงานอธิการ หัวหน้าคณะวิชา รองหัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าภาควิชา รองหัวหน้าภาควิชา ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
11. คำเนิกรวางระเบียบเกี่ยวกับการจัดทำและพิจารณางบประมาณ การเงินและทรัพย์สินของวิทยาลัยครู
12. คำเนิกรแต่งตั้ง คณะกรรมการ เพื่อคำเนิกรส่งเสริมให้คำแนะนำหรือคำเนิกรกิจการของวิทยาลัยครู

หน้าที่ความรับผิดชอบของวิทยาลัยครู

ในการคำเนิกรตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ ในระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กรมการฝึกหัดครูในสังกัดเป็นผู้คำเนิกรส่วนกรมการฝึกหัดครูนั้น ทำหน้าที่ควบคุมดูแลและอำนวยความสะดวกให้การคำเนิกรตามหน้าที่นั้น ๆ ของวิทยาลัยครู เป็นไปโดยสะดวก เรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าหน้าที่หลักของวิทยาลัยครูทั้งหลายนี้มีอยู่ 5 ประการด้วยกัน คือ

1. ทำหน้าที่ผลิตครูให้โรงเรียนและสถานศึกษาทั่วราชอาณาจักร
 2. อบรมครูประจำการที่ขาดวิทยฐานะทางครู
 3. ส่งเสริมการอบรมครูประจำการ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ
 4. ทำการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการฝึกหัดครูตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ
 5. ผลิตตำราประกอบการเรียนการสอนเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาในส่วนรวม
- บทบาทของวิทยาลัยครูที่ควรคำเนิกรในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ระยะเวลาที่ 5 (2525-2529)

เมื่อได้พิจารณาถึงหน้าที่ของวิทยาลัยครูประกอบกับแนวร่างนโยบายของการพัฒนาการฝึกหัดครูส่วนรวมในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะเวลาที่ 5 (2525-2529) แล้ว โดยบทบาทหน้าที่หลักคงหนีไม่พ้นคือ วิทยาลัยครูทั้งหลายจะต้องคำเนิกรตามหน้าที่หลัก

ทั้ง 5 ประการ ดังกล่าวข้างต้น ส่วนที่จะดำเนินการ เน้นหนักในค่านี้นั้น ควรจะก้องพิจารณา จากแนวนโยบายของการพัฒนาการฝึกหัดครูที่ได้วางไว้ ประกอบกับสภาพการปัจจุบันซึ่งมีหน่วยงานผลิตครูอยู่หลายหน่วยงานผลิตครูออกมาแต่ละปี เป็นจำนวนมากและเป็นที่น่ารำคาญจากผลการวิจัยต่าง ๆ และการกล่าวกันโดยทั่วไปว่า ได้ผลิตครูออกมาไม่สอดคล้องกับความต้องการ ทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ หรืออาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันหน่วยงานผลิตครูทั้งหลายได้ผลิตครูออกมาเกินกว่าความต้องการ หรือเกินกว่ากำลังทางเศรษฐกิจจะรับเข้าทำงานได้ทั้งหมด จึงทำให้ครูจบออกมาแล้วว่างงานเป็นจำนวนมาก

สีปพนธ์ เกตุทัต (2523: 23-29) ได้กล่าวถึงบทบาทของวิทยาลัยครูในแบบพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ระยะที่ 5 กล่าวโดยสรุปดังนี้

1. วิทยาลัยครูควรลดบทบาทการผลิตครูในเชิงปริมาณลง เน้นการผลิตครูให้ได้คุณภาพสูง เพื่อสอนกลุ่มวิชาการพื้นฐานอาชีพครู นาฏศิลป์ ดนตรี และครูวิชาเฉพาะบางสาขาที่ขาดแคลน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่มุ่งจะผลิตครูระดับนั้น ๆ ออกไปสอน

2. วิทยาลัยครูควรหันไปดำเนินการ เพื่อช่วยปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องดังต่อไปนี้ คือ

2.1 อบรมครูประจำการ โดยเน้นเรื่องครูประจำการที่ไม่มีวุฒิก่อน เป็นอันดับแรกและนอกจากนั้นควรจัดให้การศึกษ้อบรมแก่ครูประจำการ เพื่อเพิ่มวุฒิและประสิทธิภาพในการสอน

2.2 ประสานงานกับวิทยาลัยครู หรือสถาบันการศึกษาสังกัดอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน ร่วมกันทำการวิจัย และให้บริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งก็ได้ทำกันอยู่แล้วในบางกลุ่ม เช่น กลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร่วมกับมหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น

2.3 ผลิตตำรา วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรของการฝึกหัดครู

2.4 ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนอันเป็นโอกาสให้ครูอาจารย์ นักศึกษาของวิทยาลัยได้มีโอกาสเข้าไปใกล้ชิดและได้สัมผัสชีวิตในชุมชนมากขึ้น เพื่อเป็นการเตรียมตัวไว้ก่อนที่นักศึกษาจะจบการศึกษาออกไปปฏิบัติงานสอนจริง ๆ ในชุมชน

2.5 ร่วมกับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมค้นหาผู้มาสูง ส่งเสริมเผยแพร่
 ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมกิจกรรม
 การศึกษานอกโรงเรียน

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาอีกจำนวนหลายท่านได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท
 และหน้าที่ของวิทยาลัยครูไว้ดังนี้

พยอม แก้วกำเนิด (2520: 6) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ของวิทยาลัย
 ครูไว้ว่า มีหน้าที่อย่างน้อย 5 ประการ คือ

1. ผลิตครู
2. ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และวิจัยทางการศึกษา
3. ส่งเสริมวิชาชีพ และวิทยฐานะของครู รวมทั้งเจ้าหน้าที่บริหาร การศึกษา
4. ทำนุบำรุงวัฒนธรรม
5. ให้บริการวิชาการแก่สังคม

สุภรณ์ ศรีพหล (2523: 32) สรุปว่าวิทยาลัยครูเป็นระบบย่อยของระบบ
 อุดมศึกษาที่มีบทบาทและหน้าที่ใหญ่ 3 ประการ คือ

1. ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ อารยะธรรม และวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้บุคคลรุ่น
 หลัง ไต่รราบและรักษาสิ่งที่สั่งงามไว้ หน้าที่นี้ ได้แก่ การสอน การอบรม เพื่อผลิตบุคคลที่มี
 คุณสมบัติความมุ่งหมายออกไปรับใช้สังคม

2. แสวงหาความรู้วิทยาการใหม่ ๆ หน้าที่นี้ ได้แก่ การทดลอง ค้นคว้า
 วิจัยหาความก้าวหน้าทางวิชาการ แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และประยุกต์ผลงานการค้นคว้า เพื่อ
 ช่วยแก้ไขปัญหาค้นต่าง ๆ ของสังคม

3. ใช้ความรู้ต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์แก่สังคม หน้าที่นี้ ได้แก่ การบริหาร
 ทางวิชาการแก่ชุมชน ตามความต้องการของท้องถิ่น เป็นหลัก เป็นผู้นำและเผยแพร่ทักษะ
 เทคนิคการสอนใหม่ ๆ ให้แก่โรงเรียนในชนบท เช่น การจัดอบรมเผยแพร่ การศึกษาให้แก่
 ครูประจำการ

โดยสรุปแล้วบทบาทและหน้าที่ของวิทยาลัยครูควรดำเนินบทบาทเน้นหนักในเรื่อง
 คุณภาพทางการศึกษา การค้นคว้าวิจัย การบริการชุมชน และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเป็น
 สำคัญ

โครงสร้างและระบบบริหารวิทยาลัยครูในปัจจุบัน

การฝึกหัดครู เป็นโปรแกรมในการจัดการศึกษาอย่างหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการที่มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับการผลิตครู เพื่อที่จะได้ให้ครูสำเร็จการศึกษาออกไปปฏิบัติหน้าที่เป็นครูสอนในโรงเรียนระดับต่าง ๆ และงานที่ดำเนินการในเรื่องนี้คือ กรมการฝึกหัดครู โดยวิทยาลัยครูต่าง ๆ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลิตครู

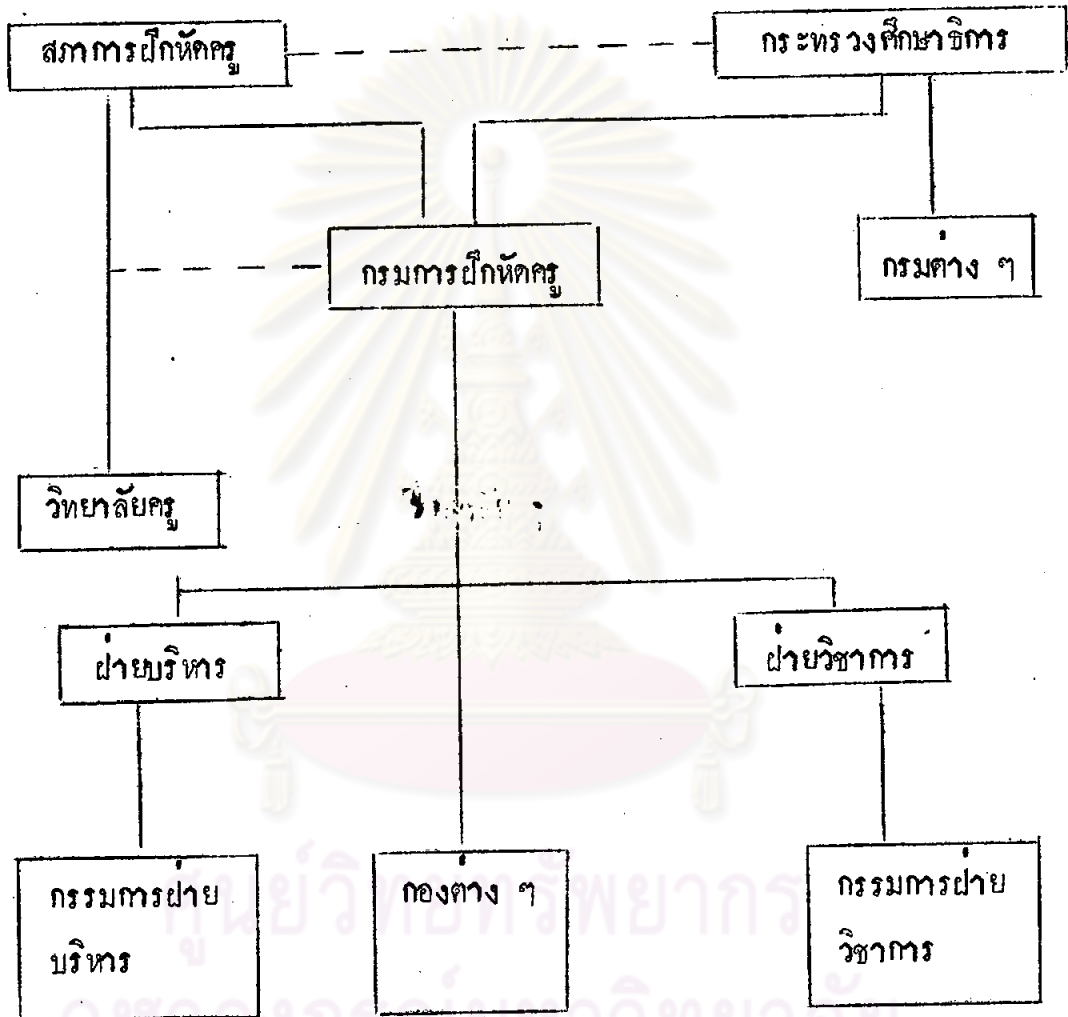
แต่เดิมการบริหารในกรมการฝึกหัดครูก็เหมือนกับการบริหารในหน่วยงานราชการอื่นโดยทั่วไปกล่าวคือ มีการตัดสินใจสั่งการมาจากผู้บังคับบัญชาระดับสูง เช่น ปลัดกระทรวงและอธิบดีกรมการฝึกหัดครู เป็นต้น ต่อมาปี พุทธศักราช 2518 คณะรัฐมนตรีซึ่งมี พลเอก สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีนโยบายที่จะขยายและปรับปรุงการศึกษาทุกระดับให้กว้างขวางและมีคุณภาพดีขึ้น ในการนี้จะต้องผลิตครูระดับสูงเพื่อสนองนโยบายดังกล่าวประกอบกับในปัจจุบันปรากฏว่าวิทยาลัยครูทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคได้เจริญก้าวหน้าขึ้นที่สามารถรับดำเนินการสอนถึงระดับปริญญา จึงได้ตราพระราชบัญญัติขึ้น เรียกว่าพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 (ศึกษาธิการ 2520: 12)

ด้วยเหตุที่กรมการฝึกหัดครูเป็นหน่วยงานราชการ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และวิทยาลัยครูมีพระราชบัญญัติ พุทธศักราช 2518 กำหนดให้มีสภาการฝึกหัดครู ดังนั้นการบริหารงานของกรมการฝึกหัดครูอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสำคัญ 2 ฉบับคือ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู การบริหารงานของกรมการฝึกหัดครูจะต้องให้เป็นที่ปรึกษาและเจตนาของพระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับสถานกันดังรูปแบบต่อไปนี้ (สวัสดิ์ ทรัพย์จำนงค์ 2520: 61-62)

ความสัมพันธ์ของวิทยาลัยครูภายใต้พระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับ

วิทยาลัยครู เป็นหน่วยงานหนึ่งของกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ (ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน) และวิทยาลัยครูจะปฏิบัติตามคำสั่งของกรมการฝึกหัดครูตามมติของสภาการฝึกหัดครู (ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู) ดังนั้นความสัมพันธ์ของวิทยาลัยครูกับส่วนราชการอื่นจึง เขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของวิทยาลัยครูกับหน่วยงานอื่น

ตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กรมการฝึกหัดครู เป็นกรมหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยงานสำคัญ 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยกองต่าง ๆ 6 กอง คือ กองคลัง กองส่งเสริมวิทยฐานะครู กองแผนงาน กองการเจ้าหน้าที่ กองการฝึกหัดครู หน่วยงานพิเศษ และสำนักงานเลขานุการ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการ 2 คณะ คือ คณะกรรมการฝ่ายบริหารและฝ่ายวิชาการ (คณะกรรมการ

ทั้ง 2 ชุดนี้กำหนดขึ้นเป็นการยกเว้น เพื่อให้คำปรึกษาและวินิจฉัยเรื่องที่สำคัญเกี่ยวกับกอง
ที่สังกัด) ส่วนพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู กรมการฝึกหัดครูมีความสัมพันธ์กับหน้าที่ของสภาการ
ฝึกหัดครูและไม่เป็นการบังคับกับวิทยาลัยครูโดยตรงเช่นกัน

โดยสรุป กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้กำหนดนโยบายการศึกษา และบริหารงาน
ตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดินที่สัมพันธ์กับกรมการฝึกหัดครูและวิทยาลัยครู ส่วนกรมการ
ฝึกหัดครูทำหน้าที่เป็นส่วนราชการ ของกระทรวงศึกษาธิการที่ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ
วิทยาลัยครูแล้ว ยังทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหรือแก่กระทรวงศึกษาธิการด้วย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของวิทยาลัยครูตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู และ
ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแล้วจะพบว่าลักษณะโครงสร้างและระบบบริหารของวิทยาลัย
ครูมีลักษณะที่ต้องขึ้นอยู่กับพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 เป็นสำคัญ โดยเฉพาะ
ได้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสภาการฝึกหัดครูกับหน่วยงานต่าง ๆ ไว้ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา,
2518: 50)

ในมาตรา 10 วรรคสุดท้าย "ให้กรมการฝึกหัดครูทำหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน
งานของสภา" ฉะนั้นกรมการฝึกหัดครูจึงทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของสภาการฝึกหัด
ครู มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามมติของสภา

ในมาตรา 13 "สภามีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการทั่วไปของวิทยาลัย" ดังนั้น
จึงกล่าวได้ว่าสภาการฝึกหัดครูมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิทยาลัยในอันที่จะให้ปฏิบัติหรือไม่ให้
ปฏิบัติในสิ่งหนึ่งสิ่งใด

ในมาตรา 13 (5) "พิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการศึกษา การฝึกหัด
ครูและปัญหาทางการศึกษาอื่น ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการหรือ"

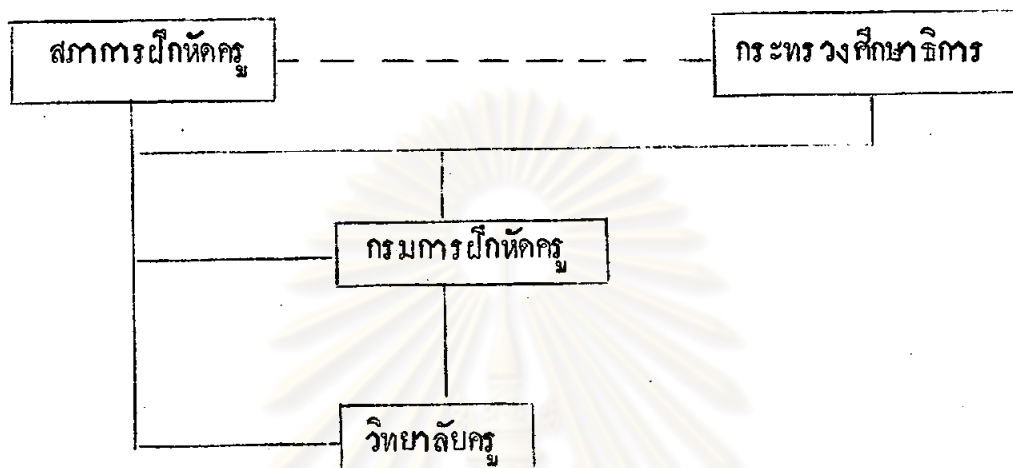
จากพระราชบัญญัติวิทยาลัยครูฉบับนี้ ทำให้เห็นความสัมพันธ์ทางโครงสร้าง
ระหว่างสภาการฝึกหัดครูกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1. เป็นที่ปรึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
2. เป็นสำนักงานเลขานุการของสภาการฝึกหัดครู
3. ควบคุม ดูแลกิจการทั่วไปภายในวิทยาลัย

หากจะแสดง เป็นแผนภูมิการจัดโครงสร้างขององค์การ จะเป็นในลักษณะ

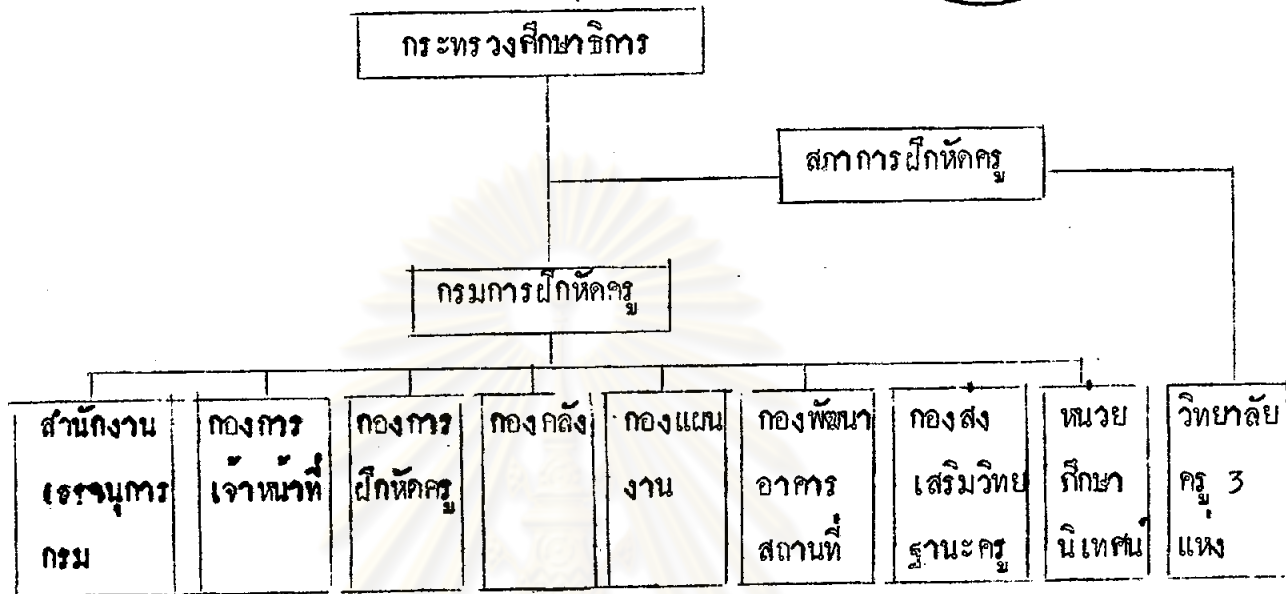
ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 โครงสร้างความสัมพันธ์ของสภามการฝึกหัดครู กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นในการพิจารณาระบบโครงสร้างและระบบบริหารของวิทยาลัยครู จำเป็นจะต้องพิจารณาใน 2 ส่วน คือ กรมการฝึกหัดครู และวิทยาลัยครู โดยให้ทั้ง 2 ส่วนสัมพันธ์กับพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 ดังนี้

โครงสร้างของกรมการฝึกหัดครูในปัจจุบันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงในปี พ.ศ. 2522 อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบโดยทั่วไปของกรมการฝึกหัดครูก็คือการผลิตครู อบรมครู ทำการวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับการฝึกหัดครู ตลอดจนการผลิตตำราประกอบการสอน และทำหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของสภามการฝึกหัดครูตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2522 กรมการฝึกหัดครูได้แบ่งหน่วยงาน หน้าที่และความรับผิดชอบของกองต่างๆ เป็น 9 กอง (กรมการฝึกหัดครู 2523: 20) คือ สำนักงานเลขานุการกรม กองการเจ้าหน้าที่ กองการฝึกหัดครู กองคลัง กองแผนงาน กองพัฒนาอาคารสถานที่ กองส่งเสริมวิทยฐานะครู หน่วยงานศึกษานิสิต และวิทยาลัยครู ดังนั้นโครงสร้างวงกลมการฝึกหัดครูที่แบ่งตามสายงานเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

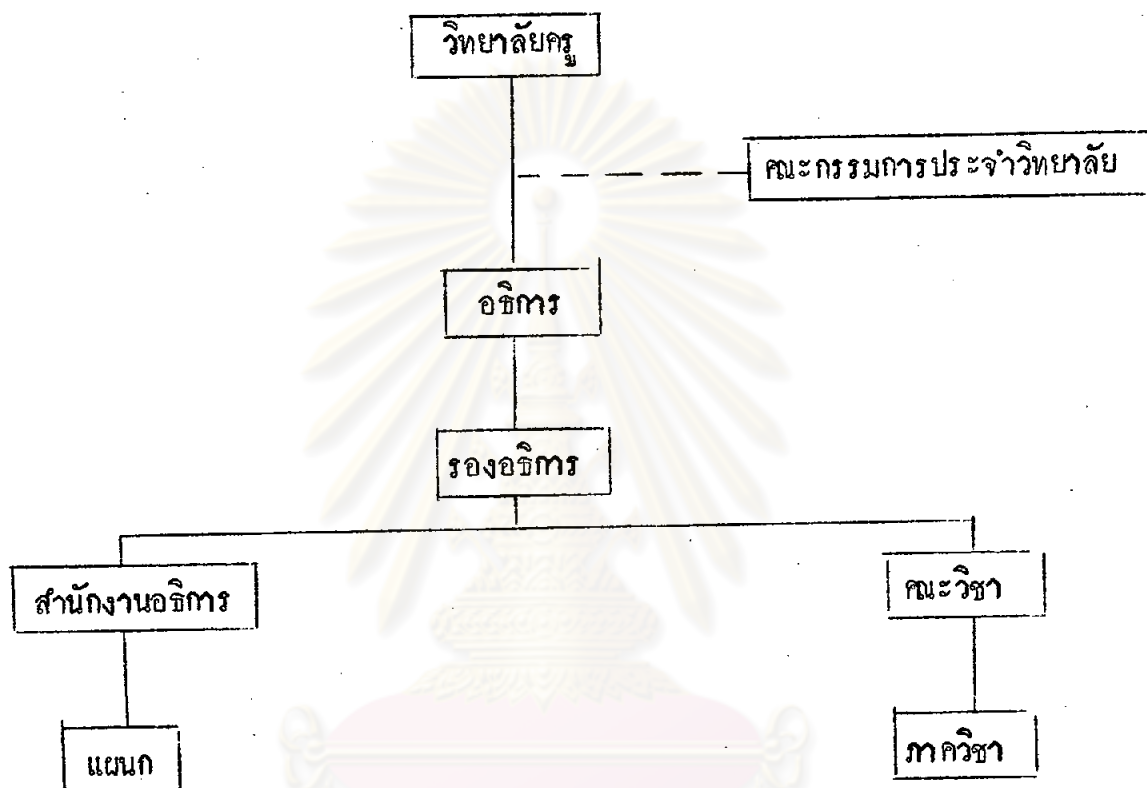

โครงสร้างของวิทยาลัยครูในปัจจุบันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมาก เพราะเป็นการยกฐานะของวิทยาลัยครูให้สูงขึ้น สามารถจัดการศึกษาถึงระดับปริญญาตรี มีสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่สูงสุดในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของวิทยาลัยครู มีคณะกรรมการประจำวิทยาลัยครู ทำหน้าที่ให้คำปรึกษากิจการโดยทั่วไปของวิทยาลัย เปลี่ยนแปลงตำแหน่งบริหารวิทยาลัยจากผู้อำนวยการ เป็นอธิการ มีการจัดกลุ่มวิทยาลัยครูขึ้นตามสภาพภูมิศาสตร์ เป็น 6 กลุ่ม คือ กลุ่มนครหลวง กลุ่มภาคตะวันตก กลุ่มภาคเหนือ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มภาคกลาง และกลุ่มภาคใต้ และที่สำคัญการแบ่งสายงานในวิทยาลัยครูตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู 2518 วิทยาลัยครูแต่ละแห่งประกอบด้วยส่วนราชการดังนี้ คือ

ในมาตรา 7 ไข้ระบุไว้ว่า " วิทยาลัยครูแต่ละแห่ง มีส่วนราชการดังนี้"

1. สำนักงานอธิการ มีหัวหน้าสำนักงานอธิการ เป็นผู้บังคับบัญชา แบ่งออกเป็นแผนกการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการบริการวิทยาลัย
2. คณะวิชา มีหัวหน้าคณะวิชาเป็นผู้รับผิดชอบงานในคณะแบ่งออกเป็นภาควิชาต่าง ๆ ส่วนภาควิชาใหม่หัวหน้าภาควิชารับผิดชอบ

จากการแบ่งส่วนราชการของวิทยาลัยครูดังกล่าวเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้
 แผนภูมิที่ 4 การแบ่งสายงานของวิทยาลัยครู

จากการศึกษาโครงสร้างและระบบบริหารของวิทยาลัยครู พบว่าวิทยาลัยครูเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อกรมการฝึกหัดครู ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นกอง 1 กองในกรมการฝึกหัดครู การดำเนินการต่าง ๆ ก็ต้องดำเนินการตามระเบียบซึ่งต้องผ่านการพิจารณาหลายขั้นตอน ทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงานและเนื่องจากวิทยาลัยครูมีทั้ง 36 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งประกอบด้วย บุคลากร อาคารสถานที่ และงบประมาณเป็นจำนวนมาก ดังนั้นในการดำเนินงานเพื่อขออนุมัติจากกรมการฝึกหัดครูในเรื่องต่าง ๆ นอกจากความล่าช้าแล้วอาจจะก่อให้เกิดการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันจนเกิดเป็นปัญหาขึ้นในที่สุดได้ และในการบริหารงานก็เป็นกรรมรวมอำนาจไว้ที่กรมการฝึกหัดครูเกือบทั้งหมด งานเกือบทุกอย่างด้วยผ่านการกลั่นกรองจากกรมการฝึกหัดครู ทำให้ไม่มีความคล่องตัวในการบริหารงาน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการรูปแบบของวิทยาลัยครู

ความคิดที่จะหาทิศทางของวิทยาลัยครูได้เริ่มขึ้นอันเป็นผลเนื่องมาจากมีการรณรงค์เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว และมีความสำเร็จในการวางแผนครอบครัว ในช่วงประมาณ พ.ศ. 2510-2519 คือ อัตราการเกิดของประชาชนเริ่มลดลงจนเหลือ 22% ในช่วง พ.ศ. 2520-2524 และต้องการให้อัตราการเพิ่มของประชากร คงมีเพียง 15% ต่อปี ในช่วง พ.ศ. 2525-2529 นั้นหมายถึง การลดลงของจำนวนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าว จึงมีผลกระทบต่อครูใช้ครูมาก วิทยาลัยครูต่าง ๆ ได้เริ่มหันมามองตนเองและได้ขยายไประดับกลุ่มโดยผู้บริหารระดับกลุ่มวิทยาลัยครู แต่ละกลุ่มให้การสนับสนุน ใจัดสนับสนุนระดับกลุ่ม รวมทั้งตัวและกรรมการทำหน้าที่จะเป็นไปได้ของวิทยาลัยครูในอนาคต เช่น การประชุมสัมมนาเพื่อหารูปแบบของวิทยาลัยครูในอนาคตที่วิทยาลัยครูกาญจนบุรี และได้เสนอเพื่อขอแก้ไขพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 แต่ก็ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐสภา และในช่วงปี 2523-2524 มีการเคลื่อนไหวเรื่องข้าราชการของวิทยาลัยครูในอนาคต โดยกลุ่มวิทยาลัยครูต่าง ๆ โดยจัดประชุมที่วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง และวิทยาลัยครูเพชรบุรี แต่ก็ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ และกรมการฝึกหัดครู จนปัจจุบันก็ยังดำเนินต่อไป มีการประชุมกันเป็นระยะ ๆ รวมทั้งทำการวิจัย วิเคราะห์ เพื่อจะพัฒนาวิทยาลัยครูในอนาคต

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับทิศทางและรูปแบบ ของวิทยาลัยครู
 ได้มีนักการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ได้ทำการศึกษา วิจัย วิเคราะห์ พร้อมทั้งได้เสนอแนวคิดไว้หลายแนวด้วยกัน ที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้คือ

เจริญผล สุวรรณโชติ และคณะ (ม.ป.ป. 1-12) ได้เสนอโครงการ
 วิทยาลัยอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาและเพื่อรับ
 ผู้สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่สามารถเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา
 ของรัฐได้เข้าเรียนในวิทยาลัยอุดมศึกษาในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ โดยจัดดำเนินการ เป็น
 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 รวมสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสามารถจัดได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. รวมสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเข้าด้วยกัน เพราะจากข้อเท็จจริงจะเห็นได้ว่าในแต่ละจังหวัดจะมีวิทยาลัยครู วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยเกษตร วิทยาลัยอาชีวศึกษา ซึ่งวิทยาลัยใดวิทยาลัยหนึ่ง เป็นสำนักงานใหญ่และวิทยาลัยอื่น ๆ ก็เป็นคณะวิชาต่าง ๆ ตามสาขาวิชาชีพนั้น ๆ

2. รวมสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในเขตการศึกษาเดียวกันเข้าด้วยกัน

รูปแบบที่ 2 ปรับปรุงวิทยาลัยครูขึ้นเป็นวิทยาลัยอุดมศึกษา วิทยาลัยครูในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษา ทำการสอนถึงระดับปริญญาตรี นับได้ว่าวิทยาลัยครูเป็นสถาบันอุดมศึกษาของท้องถิ่นที่กระจายทำหน้าที่รับผิดชอบทั่วประเทศ แต่ในขณะนี้วิทยาลัยครูโดยพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 สามารถให้การศึกษาระดับปริญญาตรีได้เท่านั้น เพื่อให้วิทยาลัยครูได้มีโอกาสแก้ปัญหาของประเทศชาติ จึงควรดำเนินการให้วิทยาลัยครูปรับตัวเอง เป็นวิทยาลัยอุดมศึกษา โดยให้สามารถดำเนินการสอนวิชาชีพชั้นสูงสาขาอื่น ๆ ได้อีก ทั้งนี้วิทยาลัยครูแต่ละแห่งอาจจะขยายหน้าที่ของตนออกไป หรือรวมเป็นกลุ่มวิทยาลัยครู เพื่อดำเนินการในรูปแบบวิทยาลัยอุดมศึกษาก็ได้

รูปแบบที่ 3 รวมสถาบันอุดมศึกษาทุกสังกัดเข้าด้วยกัน

การรวมสถาบันอุดมศึกษาทุกสังกัดจะ เป็นการสร้างเอกภาพในการศึกษา ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากที่สุด อาจดำเนินการ โดยให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ยกเว้นมหาวิทยาลัยและโรงเรียนทหาร ตำรวจ รวมกันเป็นวิทยาลัยอุดมศึกษา

กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ (2523: 6) คณะกรรมการผู้เข้าร่วมสัมมนาได้เสนอรูปแบบที่ เหมาะสมของวิทยาลัยครู กับสภาพสังคมปัจจุบันและเพื่อขจัดปัญหาเก่า ๆ ด้านการฝึกหัดครู ของประเทศที่สืบเนื่องอยู่ในขณะนี้ รูปแบบดังกล่าวมีดังนี้ คือ

รูปแบบที่ 1 วิทยาลัยอุดมศึกษา

ในรูปแบบนี้คณะกรรมการได้เห็นด้วยกับแนวความคิดของ ดร. เจริญผล

สุวรรณโชติ ซึ่งได้เสนอให้พัฒนาวิทยาลัยครู เป็นวิทยาลัยอุดมศึกษา 3 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. รวมสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดย
 - 1.1 รวมสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเดียวกัน เข้าด้วยกัน
 - 1.2 รวมสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในเขตการศึกษา เดียวกัน เข้าด้วยกัน
2. ปรับวิทยาลัยครูขึ้น เป็นวิทยาลัยอุดมศึกษา
3. รวมสถาบันอุดมศึกษาทุกสังกัดเข้าด้วยกัน

รูปแบบที่ 2 ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างวิทยาลัยในท้องถิ่นในการสอนวิชาพื้นฐาน

ในรูปแบบนี้ วิทยาลัยสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เช่น วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และวิทยาลัยครูร่วมมือกันทำหน้าที่ให้การศึกษ โดยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นและช่วยในการแก้ปัญหาหนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่มีที่เรียน โดยให้วิทยาลัยครูสอนวิชาสามัญและสถาบันอื่น ๆ สอนวิชาชีพนั้น ๆ

รูปแบบที่ 3 การจัดวิทยาลัยเครือข่าย

ในการจัดสรรรูปแบบนี้ เป็นการขยายความรับผิดชอบของวิทยาลัยในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เสียใหม่สามารถปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการจัดรวมวิทยาลัยครู เข้าด้วยกัน เป็นกลุ่มหรือ เป็นระบบ เครือข่ายเพื่อ เป็นการระดมสรรพกำลังและประสานประโยชน์ทางการศึกษาให้บังเกิดผลดี ด้วยการให้วิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่ง ที่สังกัดกรมการฝึกหัดครูในปัจจุบัน ควรรวมตัวเข้า เป็น เครือข่ายตามสภาพภูมิศาสตร์ พื้นฐานทางขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม และสร้างความสัมพันธ์กับมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว

รูปแบบที่ 4 วิทยาลัยชุมชน

เพื่อให้สถาบันพัฒนาอย่างไคยหลังการพัฒนาชุมชน และการพัฒนาการศึกษา จำเป็นต้องมียอดครุหนึ่งที่ตั้งเสริมการดำเนินการทั้ง 2 ด้าน ในแง่ของวิชาการที่เชื่อถือได้ทั้งในแง่ของการพัฒนากำลังคนและรูปแบบใหม่ ๆ ของการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาการ

ศึกษาให้ไต่ผล องค์กรณ์ก็คือวิทยาลัยชุมชน ด้วยบทบาทของวิทยาลัยชุมชนจะช่วยส่งเสริมงานขององค์กร เพื่อพัฒนาชุมชนและการพัฒนาการศึกษาให้สมบูรณ์แบบอย่างใดภาคี มีพลังในการแก้ปัญหาเก่า ๆ ในการพัฒนาประเทศให้พ้นภาวะความยากจนมีความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

ในปี พ.ศ. 2524 คณะกรรมการกำหนดรูปแบบการฝึกหัดครู กลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของวิทยาลัยครูในอนาคตต่อที่ประชุม อธิการวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือออกเป็น 3 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 วิทยาลัยครู เปลี่ยน เป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชน เปิดสอนในหลายสาขาวิชาตามความต้องการของท้องถิ่น

แนวทางที่ 2 วิทยาลัยครู รูปแบบ เป็นสถาบันที่ เกี่ยวข้องอยู่กับการผลิตและพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เท่านั้น

แนวทางที่ 3 วิทยาลัยครู เป็นสถาบันปฏิบัติการ หรือ เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัย

จากการพิจารณาแนวทางพัฒนาวิทยาลัยครูทั้ง 3 แนว จึงกล่าว พบว่าแนวทางที่ 1 เป็นแนวทางที่ได้รับความนิยมสูงสุด และมอง เห็นว่า เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและปัญหาและ เป็นรูปแบบที่วิทยาลัยครูจะต้อง เป็นไปในอนาคต ฉะนั้นรูปแบบวิทยาลัยครูที่น่าจะ เป็นไปได้ตามแนวทางที่ 1 นี้ อาจ จะแยก ให้เป็น 5 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 รวมสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น เข้าด้วยกัน

ในลักษณะนี้วิทยาลัยครูจะต้อง ควบ รับสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น ใกล้เคียง เป็นการจัดการศึกษาในรูปวิทยาลัยอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย

รูปแบบที่ 2 วิทยาลัยครูต่าง ๆ ในกลุ่มวิทยาลัยครู รวมกัน เป็นวิทยาลัย อุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัย

รูปแบบที่ 3 รวมวิทยาลัยครู ใกล้เคียง เข้าด้วยกัน เป็นวิทยาลัยอุดมศึกษา

รูปแบบที่ 4 วิทยาลัยครูต่าง ๆ พัฒนาตัวเอง โดยกรขยายสาขาวิชาให้ เป็นสถาบันอุดมศึกษาของท้องถิ่น อาจ จะเรียกวิทยาลัยอุดมศึกษา วิทยาลัยชุมชน หรือ มหาวิทยาลัยก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสม

รูปแบบที่ 5 วิทยาลัยครูไปรวมกับมหาวิทยาลัย เป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัย

ชิน ชำเพชร (2525: 46-52) ได้เสนอรูปแบบเพื่อให้เลือกในอนาคตถึง

6 รูปแบบด้วยกันคือ

รูปแบบที่ 1 เป็นสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น ชื่อของสถาบันอาจจะ เป็นวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหรือสถาบันก็ได้ จัดการศึกษาในรูปของวิทยาลัยอุดมศึกษา

รูปแบบที่ 2 ยังคงรูปแบบ เป็นสถาบันฝึกหัดครู ทำหน้าที่เป็นสถาบันอุดมศึกษา มีอิสระภาพในการบริหาร ขยายการศึกษาให้สูงขึ้นกว่าปริญญาตรี

รูปแบบที่ 3 เป็นสถาบันวิชาชีพครู ทำหน้าที่ผลิตและใช้ครู โดยการแปรสภาพ วิทยาลัยครู เป็นสถาบันวิชาชีพครู เฉพาะ โดยทำหน้าที่ผลิตและควบคุมการใช้ครู อาจจะรับ ผู้จบวุฒิต่อ ๆ เข้าศึกษา เพื่อ เป็นครูด้วย

รูปแบบที่ 4 เป็นสถาบันปฏิบัติการ ของมหาวิทยาลัย แนวทางในการพัฒนา คือ วิทยาลัยครูปัจจุบันพัฒนา เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยที่เหมาะสม เป็นมหาวิทยาลัย ในท้องถิ่นมหาวิทยาลัยรามคำแหงหรือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราช หรือมหาวิทยาลัย อื่น ๆ ในกรุงเทพมหานคร

รูปแบบที่ 5 เป็นวิทยาลัยชุมชน รูปแบบนี้หมายถึง วิทยาลัยชุมชนเช่นนี้ใน ประเทศอื่น ๆ ผลิตบุคคลในระดับประกาศนียบัตร เป็นส่วนใหญ่ในหลายสาขาวิชา แนวทาง พัฒนาคือ แต่ละวิทยาลัยชุมชนเก็บรูปแบบก็ได้

รูปแบบที่ 6 เป็นสถาบันผลิตและพัฒนาสมรรถภาพบุคลากรทางการศึกษา ท้องถิ่นแนวทางในการพัฒนาคือ การแปรสภาพวิทยาลัยครู เป็นสถาบันการผลิตและพัฒนา สมรรถภาพบุคลากรทางการศึกษาของท้องถิ่น อาจจะพัฒนารวมกับกิจการอื่น ๆ ให้เห็นอีกว่า การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการด้วย

กองแผนงานสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้ทำการศึกษา วิเคราะห์นโยบายทางการศึกษาได้ชี้ให้เห็นปัญหาของการศึกษาในวิทยาลัยครู กรมการ ฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ โดยชี้ให้เห็นถึงผลจากการลดจำนวนการผลิตครูลง แม้ จะลดลงตามเป้าหมายในแผนพัฒนาการศึกษาในระยะที่ 5 หรือ ลดต่ำกว่านั้นอีกก็ตาม ก็

เป็นผลให้ทรัพยากรสำหรับฝึกหัดครูทั้งในค่านู้อาจารย์ อาครสถานที ตลอดจนวัสดุ อุปกรณ์ คุุณต่าง ๆ ไม่ไคถูกใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ จึงต้องแสวงหาแนวทางที่จะให้ทรัพยากรดังกล่าวให้เป็นประโยชน์ในค่านอื่นนอกเหนือจากการผลิตครู แนวทางดังกล่าวอาจดำเนินการได้หลายวิธี ซึ่งผลสรุปทางเลือกที่มีความเป็นไปได้สูง ได้ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ให้วิทยาลัยครูหันเหบทบาทจากการมุ่งผลิตครูไปทำหน้าที่ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. เป็นศูนย์อบรมครูประจำการ โดยเน้นครูประจำการที่ไม่มีวุฒีก่อนเป็นอันดับแรก และนอกจากนั้นควรจัดให้การศึกษอบรมผลิตครูประจำการ เพื่อเพิ่มวุฒิตะประสิทธิภาพในการสอน
2. ทำการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการฝึกหัดครู
3. ผลิตตำรา วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกรมการฝึกหัดครู
4. ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน เพื่อให้ครู อาจารย์ และนักศึกษาได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติและสัมผัสชีวิตในชนบทจะได้รับความรู้เพิ่มเติมอีกจึงจะช่วยพัฒนาตนเองและชุมชนของตนเอง
5. ร่วมกับชุมชนดำเนินการรณรงค์ทำนุบำรุงส่งเสริมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม

รูปแบบที่ 2 ให้วิทยาลัยครูเปลี่ยนบทบาทจากการผลิตครูสายสามัญไปช่วยกรมอาชีวศึกษา และวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาผลิตครูช่างในปีงบประมาณ 2524 มีอัตราครูช่างประมาณ 2,000 อัตรา แคมายหลังการรับสมัครแล้ว ยังมีอัตราว่างประมาณ 500 อัตรา แสดงว่าครูช่างซึ่งสถาบันต่าง ๆ ผลิตออกมายังไม่เพียงพอแก่ความต้องการ ดังนั้นกรมการฝึกหัดครูอาจพิจารณาเลือกวิทยาลัยครูแห่งใดแห่งหนึ่งแล้วรวบรวมครูช่างเท่าที่กรมการฝึกหัดครูมีอยู่มาไว้ที่เดียวกันเพื่อผลิตครูช่างต่อไป ทั้งนี้อาจประสานงานกับกรมอาชีวศึกษาและวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาช่วยเสริมค่านอุปกรณ์ และผู้เชี่ยวชาญด้วยได้

รูปแบบที่ 3 ให้กรมการฝึกหัดครูประสานงานกับกรมอาชีวศึกษา และวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ผลิตกำลังคนสายอาชีพ โดยให้วิทยาลัยครูสอนวิชาสามัญ และให้วิทยาลัยอาชีวศึกษาและวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาสอนวิชาชีพ

รูปแบบที่ 4 รวมวิทยาลัยครูเข้ากับวิทยาลัยอาชีวศึกษา เพื่อผลิตกำลังคนสายอาชีพในสาขาที่ยังขาดแคลน เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรทั้งทางวิทยาลัยครู และวิทยาลัยอาชีวศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

รูปแบบที่ 5 เปลี่ยนวิทยาลัยครูเป็นศูนย์กลางการศึกษา นอกโรงเรียน เนื่องจากในปัจจุบันมีนโยบายการศึกษา นอกโรงเรียน ไปสู่ส่วนภูมิภาค และได้มีการลงทุนก่อสร้างอาคารสถานที่ เพื่อจัดการศึกษาประเภทนี้เป็นจำนวนมาก ทั้งยังจะขยายต่อไปเรื่อย ๆ อีก ดังนั้นวิทยาลัยครูจึงมีอาคารสถานที่สมบูรณ์ มีอาจารย์ที่มีความรู้จำนวนมาก ทั้งยังกระจายอยู่ในส่วนภูมิภาคอยู่แล้ว ควรได้รับบทบาทไปเป็นผู้นำการศึกษา นอกโรงเรียน

รูปแบบที่ 6 ยุบหรือรวมวิทยาลัยในจังหวัดที่มีวิทยาเขตของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ เข้าด้วยกัน

ในปี พ.ศ. 2526 จีวีเอ บี.บี.อี (2526: 30-38) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทิศทางและรูปแบบของวิทยาลัยครูในอนาคตไว้ดังนี้

รูปแบบที่ 1 รวมวิทยาลัยครูกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒในจังหวัดที่มีวิทยาเขตรวมกัน

รูปแบบที่ 2 วิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่ง รวมกันเข้าเป็น มหาวิทยาลัย โดยแก้ไขพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู ให้เปิดสอนได้ตั้งแต่ ปริญญาตรี โท เอก

รูปแบบที่ 3 วิทยาลัยครูร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นที่วิทยาลัยครูตั้งอยู่รวมกัน เข้าเป็นวิทยาลัยชุมชน

รูปแบบที่ 4 วิทยาลัยครูแต่ละภาครวมกัน เข้าเป็น มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ

รูปแบบที่ 5 วิทยาลัยครูแต่ละแห่งพัฒนาตนเองขึ้นเป็นสถาบันอุดมศึกษาและทำหน้าที่สถาบันอุดมศึกษาให้สมบูรณ์

จากแนวความคิดและหน่วยงานต่าง ๆ ต่อทิศทางและรูปแบบของวิทยาลัยครู
ดังกล่าว จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า เป้าหมายและรูปแบบของวิทยาลัยครู คาดว่าจะต้อง
มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ให้ความเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบันนี้มากขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย